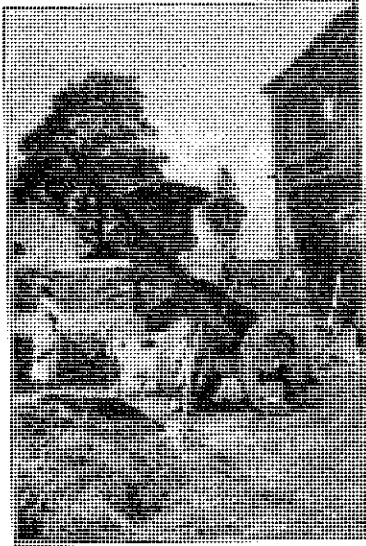

UNA PUNTA D'EUROPA: GALICIA

Si hagüés de definir amb tres mots només, aquesta punta d'Europa que és Galícia, diria tan sols: estels, somnis, terra. — M. L. M.

ESTELS

Un camí d'estels marca la ruta geogràfica i espiritual d'aquesta terra encisada de be-

Un recó d'una casa de pagès gallega.
(Fotografia Puig Farran.)

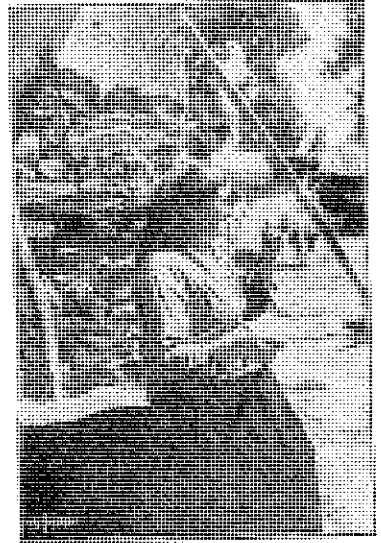
lesa... I és inútil que els homes de ciència vinguin a donar-nos com a resultat de llurs investigacions saberudes, el fet que aquesta làctea via lluminosa que marca el cel en di-

recció a Finisterri porti en si milenars de segles: per a tota intel·ligència i per a tot cor aquest serà sempre la Carretera de Sant Jaume i la confirmació de la fonamental tradició jacobina.

«Sant Jaume no és per a Galícia el ferri guerrer matamoros que va llegar-nos la veu èpica de Castella» — ha dit el poeta galleg Blanco-Amor. — I és realment així. Sant Iago, és, a Galícia, el dolç Jacob, pelegrí de terres de Judea, deixeble de Jesús, apòstol d'una religió tota dolcesa i bonesa, cercador allucinat d'una terra diversa de totes les que ha creuat en son llarg viatge; evangelitzador dels celtas gallesos... Quan retorna a la seva pàtria, Herodes va fer-lo escapar «i aleshores «de la mà de l'apòstol mort» — és també frase de Blanco-Amor. — comença la història de Galícia».

Els deixebles d'aquell apòstol que dugué la paraula de Jesús a tan llunyanes terres, escampen el seu amor per aquella terra occidental, humida i dolça i volen acomplir el seu desig de donar-li, en ella, sepultura. En una barca, dos deixebles, duen el seu cos. El camí dels estels els n'assenyala el rumb... Arribats a aquella terra bàrbara i encisera que Sant Iago tant va estimar, els deixebles demanen a Lupa, terrible regina celta, sorda encara a la fecunda veritat de l'Evangeli, permis per a soterrar en aquells dominis el Mestre... Amb feroç complaença la regina bàrbara els trameté al lloc més salvatge de la muntanya, poblada de llops i de serpents... Però, abans que tinguin temps d'arribar al lloc indicat, tramet en la seva persecució els seus esbirros. El pes de la preciosa càrrega fa gràvida la fugida dels deixebles... Però, tot just acaben de passar un pont romà quan en anar-hi a posar els peus els soldats de Lupa el pont s'enderroca. Un pont romà enderrocat!.. Un pont romà! Ah! L'orgull dels dominadors i la submissió dels dominats, expliquen amb igual eloqüència el prodigi. Lupa i els seus es converteixen. I enfront la fúnebre corrua acoten llur testa els llops i els serpents.

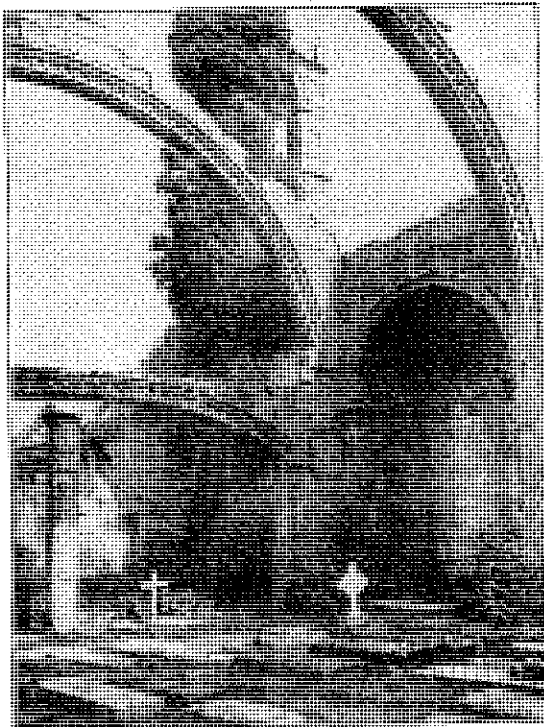
Nou segles de silenci s'escoren damunt el sepulcre. Però, en el dia i en la nit s'observen coses meravelloses sobre un cert campdor de Galícia.

Dona que fila mentre vigila les vaques que pasturen. — (Fotografia Puig Farran.)

Essent — cosa extraordinària en aquell país! — àrid tot el seu terme, totes les flors s'hi apleguen. Els llops no hi entren. Una clara resplendor tot ho illumina. Els estels hi creuen pel damunt; les gents hi acudeixen esporàdiques i escampen, arreu, la fama dels prodigis. I és aleshores, en el segle IX, en plena i piadosa Edat Mitjana, quan el bisbe Teodomir trobà incorrupte el cos de l'apòstol Sant Jaume, soterrat en el que la devoció popular anomena ja Campus Stella (Camp dels Estels: Compostela).

Després, durant tota l'Edat Mitjana, i més enllà, presideix sempre el signe estelar la sort de Galícia. Compostela mateix és un po-

Un recó del cementiri de Cambados. — (Fotografia Puig Farran.)

Una pinada de les moltes que té Galícia. — (Fotografia Puig Farran.)

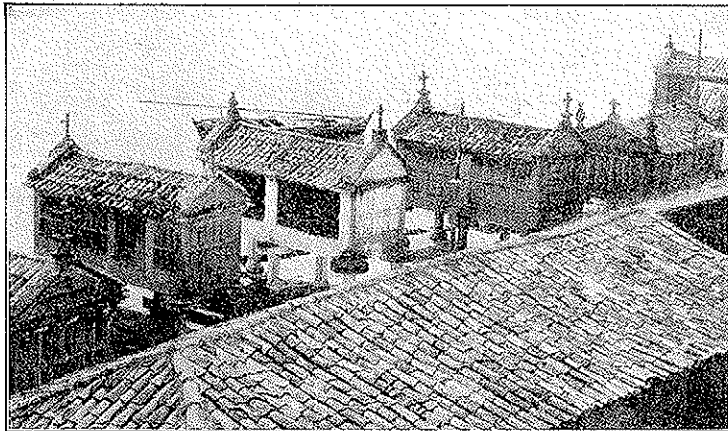
derós estel mutilat — ¿format dels mil estels que ploïen damunt el sepulcre de l'Apòstol? — en el qual tota la cristiandat fita la seva mirada. Sota la ruta lluminosa dels cels, creua i descreua els camins en direcció a aquesta punta d'Europa, un altre senderó apretat, formiguejant de gent. Per aquesta via van Carlemany, Dant, Sant Francesc d'Assís... A milers i a milions de pelegrins, que parlen en totes les llengües... I enllà d'aquesta ruta, per muntanyes i valls, d'orient cap a ponent, s'aixequen les esglésies romàniques.

Compostela és un nucli civilitzador; a l'empena de la fe, Galícia és una pàtria creadora. I el prodigi secular dels estels damunt Galícia es torna pedra, marbre, pietat, fervor, art, fe, en aquesta pètra «Alhelua» infinita, de la catedral de Sant Jaume de Compostela.

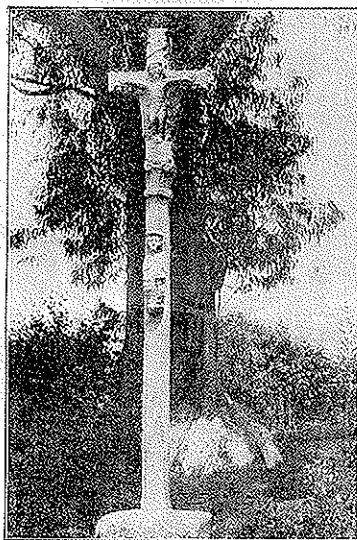
SOMNIS

Durant força anys han estat moltes les persones que han tirat en cara de Galícia el pecat d'ésser un poble que dorm. Però, això no és exacte. Aquestes persones no saben distingir entre la són i el somni. Puix que el dormir de Galícia no ha estat mai el brutal dormir del cos que s'ajeu a terra, ni tampoc el voluptuós dormir d'aquell que sols vol donar-se un plaer als sentits. No: Galícia és, potser, un poble que dorm... però, és, sobretot, un poble que somnia.

L'ensomni gallec ens pren l'esperit tot just posem els peus en aquesta terra. No ja la tradició, sinó la llegenda, per llunyana i confosa que sigui, pren vida, cos de realitat, en aquest país de llegenda. En les muntanyes, les velletes que filen encara amb la filosa (jo les he vistes amb els meus ulls, el mes de juny de 1933) als portals de llurs cases, contenen rondalles, recorden llegendes, expliquen fets i gestes fabuloses, les quals, en llurs llavis secs i erèduls, prenen l'accent de les coses veritaderes, dels esdeveniments que passaren albir... Mentrestant, a vora mar, als nois i noies se'ls veuen les pupil·les consades de tant mirar el lluny, afinada la ment de debanar el somni que els promet un món desconegut des de l'altra banda de les aigües atlàntiques... Boscos, rius, fonts, tossals, prats, han estat poblats per la imaginació celta, de fades i follets, de gnoms i éssers misteriosos inspiradors de la Musa animista del bard de la raça: Eduardo Pondal... Anima fonda, antiga, treballada a poc a poc pel pes de diverses civilitzacions, l'ànima celta (a Galícia com a Bretanya o a Irlanda), mescla, sense conscient irreverència, a la pregonia fe i devoció cristianes, curioses reminis-

Hórreos arrencgerats davant la mar, en els quals hom guarda el morenc que li ha de donar el pa durant l'any. — (Fotografia Puig Farran.)

A Galícia són molt nombrosos els cruceiros; hi ha pobles que arriben a tenir-ne deu. Aquest que representa la fotografia pertany al jardí d'un Pazo (saló, com l'anomenarien nosaltres). — (Fotografia Puig Farran.)

davant d'ells, una dona — Rosalia de Castro — el front poètic i turmentat de la qual sembla nimbat de tota dolcesa, tot el lirisme i tot el dolor de Galícia.

No, avai Galícia no dorm. Com en tot Renaixement — Catalunya n'és un viu i pròxim exemple — a la veu precursora dels poetes, el poble es posa dempeus, per escoltar millor. Després segueixen les veus greus dels estadistes i els crits vibrants dels lluitadors. I aleshores, el somni, els somnis, es tornen ideal, ideals; guarir les nafres de Galícia camperola, enlairar l'harmoniosa llengua a la desconeguda dignitat d'instrument literari, filosòfic; reconstruir i estructurar una cultura que sigui l'expressió de l'ànima pròpia. Una ànima romàntica, pacífica, occidental i atlàntica.

Somnis que el galleguisme renaixent tracta de tornar realitats, i que potser no sigui lluny el dia de llur realització. Somnis que empenyen l'acció, la vida, la fe, l'optimisme... I no serien eixores encara que no es complissin. Que no tot és somni en els somnis.

TERRA

Pàtria i terra són conceptes que es lliguen, s'enllacen i es confonen. Però, potser enllac més del món, és la terra tant la pàtria —

Un captaire típic de Batanzos. — (Fotografia Puig Farran.)

cències dels ritus i creences paganes. Les «meigas» o bruixes fugen dels llocs en els quals un «cruceiro» (1) està en els braços, i els morts sense confessió divaguen, després, per les vores dels camins, formant aquesta processó fantàstica que, molts camperols afirmen, amb erèdul terror, haver vist, quan a la mitjanit s'han trobat absents de casa... Aquests somnis, és clar que no són tan tèrbols. Hi ha el somni poètic que, igual que les glasses de les seves bromes constants, embolcalla el país tot. Hi ha també l'amor entorn del qual teixeix les seves belles arrels el folklore. I hi ha aquesta institució lírica que ha creat les encara subsistents «regueifas», espècie de torneigs verbals, en els quals nois i noies es bescanvien còbols d'amor improvisades en aquell acte.

Però... amb somnis i tot, era penós, el somni de Galícia. Per sota de la Galícia idíl·lica, palpitava una Galícia plena de dolor. I heus ací que del seu somni, la desperta un altre somni. Perquè és el Romanticisme allò que la sacseja i la desperta. Els poetes romàntics són els que donen a Galícia una consciència de les seves sofrències i els seus destins... I al

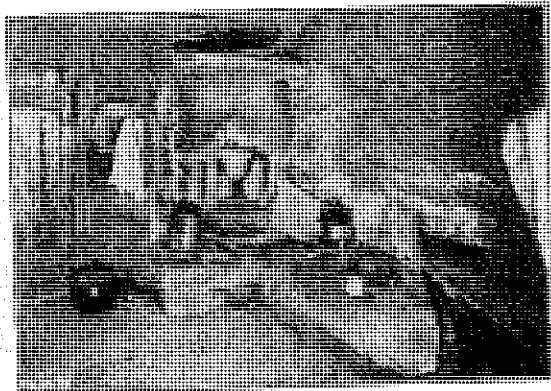

Les dones treballen al camp igual que els homes. Camperola que es dirigeix a la feina. (Fotografia Puig Farran.)

(1) Creu de terme.

La parella de bous que troben per tots els camins i mercats galleses. (Fotografia Puig Farran.)

La majoria de les cases a Galícia es couen el pa elles mateixes. Heures ací una cuina amb el seu típic forn. — (Fotografia Puig Farran.)

només la terra, tot la terra — com en aquesta punta d'Europa que s'anomena Galícia. I així l'ànima del galleg està de tal manera fosa amb l'ànima del paisatge, que en voler-les separar, apareix aquesta malaltia del desarrelament que se'n diu «saudale» o «morriña». Això és Galícia sobretot: paisatge. Naturalment exuberant, romàntica, vaga, emocionant, en la qual l'home (protagonista preeminent i únic en les terres mediterrànies, clares de contorns precisos, geomètriques), se sent disgregat, captat, enfonsat... Paisatge en el qual els arbres teixeixen amb llurs branques bocins de cel i vels de boira, mentre les vaques avancen cançoneres i solemnes, com naus, per les carreteres.

Entre la pluja els arbres formen la grau decoració del paisatge galleg de muntanya d'un romanticisme més fi, més íntim, menys violent i balader que el paisatge atlàntic. Exèrcits de pins llargs, espessos, s'apreten en avencada constant de la muntanya cap a la vora del mar, banyant-se els peus en el fistó de les platges, com si juguessin a fet, passant per dessota l'aigua. Salzes fins, transparents, llagrimosos com una pluja de fulles. Eucaliptus pròdigs, amplis, generosos, plens de ganivets tallants. En cada planell, en cada horta, prop de cada porta, el xipré isolat, greu, espiritual, munta la guàrdia amb la seva mis-

tica agulla gòtica. I al marge dels camins, veient el misteri de les «corredoiras», la xiroia nota dels cirerers, doblegats sota el pes del seu vermell fruit temptador. Pertot arreu els castanyers com si pengessin dels estels, i veient-ho tot, assuavint-ho, la pluja, la boira transparent.

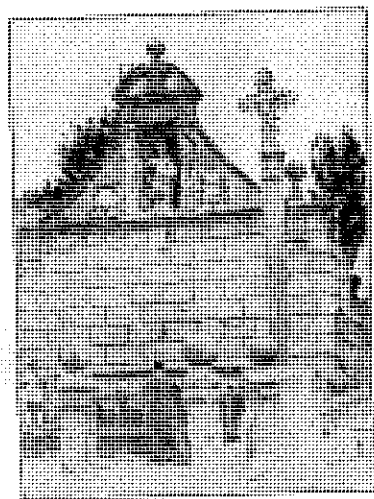
En la plana, damunt l'esmalt dels prats brodat de trèbols i margaridoies, se celebren les fires i els aplecs. Es, aleshores, una nota de color, de vida, de joventut, d'alegria. Fal·dellins grocs i vermells, mocadors de colors llampants, «monteras» airoses, «dangues» fisticonejats de vellut, fan un conjunt de tonalitats i formes pintoresques i bigarrades... Una flaire d'herbes camperoles i de llet fresca, de formatges acabats de fer entra pels sentits. Brama el vedell prop la mare monumental. La cèltica gaita fa sentir el seu crit malencònic, i el jocund tamborí sembla iniciar una dansa primitiva. En la llanyania fendeix l'aire un crit salvatge, herència del dels celtes de Lupa: el llargarut «aturuxa».

En tornar de l'aplec ens ixen al pas per entre els arbres i com una avantguarda, de les cases els «hórreos». Aixecats de terra damunt de quatre pilars recorden força l'Arca de Noè; una mica de bressol i una mica de capella. Quan s'arreglaren davant del mar o en la ria — feliç conubi del camp i la ribera — tenen també molt de barques prestes a navegar. Guardadors de les collites i acabats per la doble creu, els «hórreos» són la més típica expressió d'aquesta terra bona i ubèrrima, plena de substància i de fe.

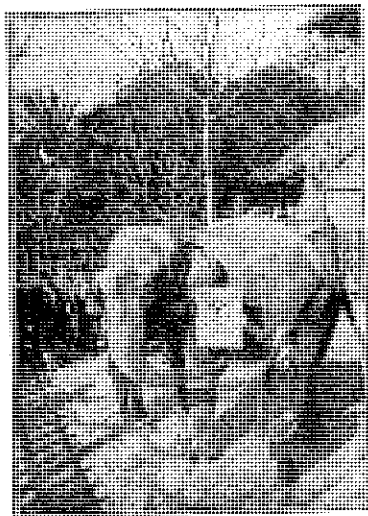
MARIA LUZ MORALES

LA CREU DE TERME DE SANTA COLOMA DE QUERALT, HA ESTAT DESTROÇADA

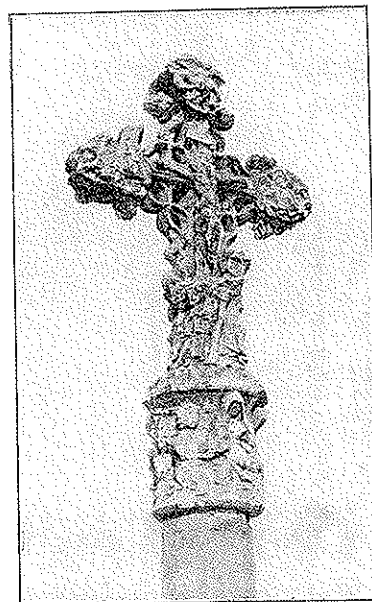
Ha caigut destrocada una obra d'art als cops de les passions remogudes. Novament hi ha hagut qui ha dregat la seva intolerància contra símbols estimats que ni es defensen ni delaten l'autor. Pobres creus de pedra dregades en nom d'un amor immens, caient l'una vora l'altra, víctimes propiciatòries a uns ideals d'odis i llaites que creuen que ensorrar obres d'art és un renovellament i no una salvatjada. Ara ha caigut a cops de martell donats a l'empar de la fosca de la nit, la creu gòtica de la placeta de la Font de Sant Roc, de Santa Coloma de Queralt. La pèrdua és irreparable (els autors s'han rabejat esbocinant-la i no en queda ni l'esperança d'una restauració). És un altre bell recó, d'una bellesa humil, que resten mutilat. Que les ànimes patriòtiques sàpiguen almenys recollir els fragments que restin tot procurant que una millor educació ciutadana faci possible que les obres d'art i els monuments restin al marge dels odis polítics que trasbalsen els pobles. Que almenys poguessin adonar-se que els odis són fruits momentanis en el transcurs del temps i en la irreflexió de la passió del moment no facin desaparèixer per sempre més obres admirables que pertanyen a tots.

La Creu de Terme de Santa Coloma de Queralt, bàrbarament destrocada durant la nit del 23 al 24 de gener. — (Fotografia J. Domingo)

Els socis de la Penya Arca de Noè, els cognoms dels quals són noms d'animals, en corronació visiten els animals de la col·lecció zoològica del Parc. El president, Sr. Ciervo, imposa la insígnia de la dita entitat a l'animal més gran de la dita col·lecció. — (Fotografia Sagarra i Torrents.)

Detall de la Creu de Santa Coloma de Queralt